

Voedselsoevereiniteit zet diepere wortels in Europa

De strijd voor een eerlijke een duurzame toekomst voor ons voedselsysteem is een flinke sprong vooruit gegaan, was de conclusie van het grootste Europese forum voor voedselsoevereiniteit ooit. Van 26 tot 30 oktober vond het tweede *Nyeleni Europese Forum voor Voedselsoevereiniteit* plaats in Cluj Napoca, Roemenië. Door: Elske Hageraats, Nov 2016. boerengroep.nl/nyelni2016

We leven in een wereld waarin nog steeds bijna 1 op de 9 mensen in de wereld honger lijden – zo'n 800 miljoen mensen totaal. 80 % daarvan woont in rurale gebieden en is direct betrokken bij landbouw: kleinschalige boeren, landloze rurale werkers, vissers, herders etc. (FAO 2015). Terwijl we praten over het voeden van de wereld, verlaten steeds meer boeren vaak noodgedwongen hun land – zo ook in Nederland: iedere dag verdwijnen hier zeven agrarische bedrijven (CBS, 2016). De prijzen die zij voor hun product krijgen gaan omlaag (tot zelfs onder de kostprijs), terwijl de kosten omhoog gaan. (Zie bijvoorbeeld het [verhaal](#) van Jose Bongen-

Hartemink). Hoe kunnen we van de boeren verwachten om te investeren in dierenwelzijn, het milieu, een gezonde bodem en duurzaamheid, als we ze geen eerlijke prijs geven voor hun product? Ook de kleinschalige (familie)bedrijven hebben het steeds moeilijker, terwijl zij juist zo belangrijk zijn: 70% van het voedsel in de wereld komt van kleinschalige boeren ('peasants'), die daarvoor slechts 30% van alle agrarische hulpbronnen (land, water etc.) gebruiken (FAO, 2014). Als we het hebben over een duurzame landbouw die de wereld kan (blijven) voeden, is de kleinschalige boer dus hét grote voorbeeld.

Nyeleni Europese Forum voor Voedselsoevereiniteit, Cluj Napoca, Roemenië.

Om die kleinschalige boeren een stem te geven én te versterken, zijn uit meer dan 40 landen ruim 600 delegatieleden bijeen gekomen die betrokken zijn bij het voedselsysteem: boeren, vissers, herders, tuinders, toekomstboeren, inheemse volken, landarbeiders en arbeiders in de voedselverwerking, maar ook consumenten, vakbondsmensen, onderzoekers en mensenrechtenverdedigers waren verenigd tijdens het Nyeleni Forum om te werken aan voedselsoevereiniteit: het recht van mensen op gezond en cultureel passend voedsel, geproduceerd op ecologisch verantwoorde en duurzame wijze in een voedsel- en landbouwsysteem dat door hen zelf wordt vormgegeven. Boerengroep en Toekomstboeren waren onderdeel van de Nederlandse delegatie (zie onderstaande korte video).

Het voeden van de groeiende wereldbevolking

Als we de groeiende wereldpopulatie willen voeden, is het hoogste tijd om te luisteren naar de rurale populatie. Want terwijl er in het rijke Westen vooral wordt geroepen dat we meer

voedsel moeten produceren, klinken er heel andere geluiden onder de wereldwijde rurale populatie – 80% van de mensen die honger lijden in de wereld. Volgens 500 vertegenwoordigers uit meer dan 80 landen tijdens een voorgaande [Nyeleni bijeenkomst](#), worden als oorzaak voor honger onder andere genoemd:

- de voedseldumping aan een lagere prijs dan de productiekost in de wereldeconomie, soms in de vorm van 'voedselhulp' (zie bijv. dit [artikel](#) over het effect van EU melkpoeder in West-Afrika);
- de dominantie over onze voedsel- en landbouwsystemen door de multinationals;
- industriële aquacultuur en vernietigende visserijpraktijken, de 'witte revolutie' van de melkindustrie, de 'oude' en de 'nieuwe' Groene Revoluties en de 'groene woestijnen' van de industriële monocultuur voor biobrandstoffen en andere plantages;
- de ontwikkelingsmodellen en –projecten en de extractieindustrie die volkeren verdrijven en het milieu en ons natuurlijk patrimonium vernietigen;

SMALL FARMERS FEED THE WORLD

- imperialisme, neoliberalisme, neokolonialisme en het patriarchaat, net zoals alle systemen die het leven, de natuurlijke rijkdommen en de ecosystemen verarmen, maar ook de verdedigers daarvan, zoals de internationale financiële instellingen (IFM, bepaalde banken etc.), de Wereldhandelsorganisatie (WTO), de vrijhandelsakkoorden (TTIP, CETA, TPP etc), transnationale bedrijven en overheden die vijandig staan tegenover hun bevolking;
- de privatisering en het tot koopwaar maken van voedsel, van de publieke basisdiensten, van kennis, van grond, van water, van zaden, van vee en van ons cultureel patrimonium.
 - zie bijv. dit [artikel](#) over landroof in Europa, waaronder Roemenië. Land is zeer ongelijk verdeeld: wereldwijd zijn 84% van alle familieboerderijen kleiner dan 2 hectare en deze groep beheert minder dan 12 % van alle landbouwgrond in de wereld. Omgekeerd, is 16% van de boerderijen in de wereld groter dan 2 hectare en deze groep beheert 88% van alle landbouwgrond ([FAO, 2015. p31](#)).
 - Daarnaast worden er op kleinschalige familiebedrijven vooral 'food crops' verbouwd, bedoelt voor zelfvoorzienendheid in voedingswaarde, terwijl de grote bedrijven vaak 'cash crops' verbouwen, bedoelt voor export (zoals koffie, soja bedoelt als veevoer, katoen en palmolie). Zie bijv. deze aflevering van [Zembla](#), waar Nederlands bedrijf 'Sher' 1.000

voetbalvelden aan kassen in Ethiopië heeft staan om rozen te telen voor de export. Terwijl het land in ernstige droogte verkeerd, gebruikt het bedrijf zo'n 2.000 olympische zwembaden aan water.

Ramona Duminiciou van de Roemeense organisatie Eco Ruralis, die het forum 2016 organiseerde, vertelt: *De meeste landen in Oost Europa zijn net als Roemenië. Ze hebben een grote en levendige, maar eveneens kwetsbare boeren bevolking, die bedreigd wordt door landroof en goedkope investeringen in hun land door kapitaal uit de hele wereld."*

Tijdens een bezoek aan het dorpje Aluniș, werd ons verteld hoe Friesland Campina de Roemeense zuivelproducent 'Napolact' kocht in 2004. Vervolgens werd de melkfabriek in Cluj gesloten en sinds 2009 had Friesland Campina geen interesse meer om de melk van de lokale bevolking in een klein dorpje als Aluniș te kopen. De meeste gezinnen daar hebben twee koeien en verkopen de extra geproduceerde melk aan de fabriek. Zonder die inkomsten werd men nu gedwongen de koeien te verkopen en dus een groot deel van de inkomsten en voedselproductie te verliezen.

Zo worden de arme bevolking verdrongen door de rijke grote bedrijven. Voedselsoevereiniteit benadrukt daarom het belang van lokale en nationale markten en economieën. Het plaatst de uitdagingen en behoeften van hen die voedsel produceren, distribueren en consumeren centraal in voedselstructuren en beleid, in plaats van de eisen van de vrije markt en grote industrie.

De priester van het dorpje Aluniș (zie foto volgende pagina), kon niet

aanzien hoe de mensen nu hun koeien moesten verkopen. In 2010 besloot hij alle melk over te kopen zodat de mensen hun inkomsten houden. *“Toen de vrije markt Roemenië binnenkwam, ondervonden we enorme competitie. Napolact kon niet op tegen die concurrentie. Friesland Campina verkoopt hun eigen producten nu, onder de naam Napolact – maar dat is niet meer van onze melk!”*

De priester ging flink googlen en vond uit hoe hij kaas kon maken van de melk. De prachtige kelder uit 1734 bleek, na enkele aanpassingen, ideaal voor de kaas om te rijpen! Een goede vriend schoot hem te hulp en nu wordt de overheerlijke kaas verkocht in de steden. *“Ik stop mijn ziel in de kaas. Daarom zijn ambachtelijke producten altijd zo lekker: daar zit onze ziel in.”*

Van declaraties naar de praktijk

Tijdens de voorafgaande Nyeleni bijeenkomsten zijn verschillende verklaringen opgesteld, namelijk:

- de [declaratie](#) van Voedselsoevereiniteit, 2007;
- de [declaratie](#) van voedselsoevereiniteit in Europa, 2011;
- de [declaratie](#) van agroecologie, 2015.

Tijdens dit Forum ligt de focus om deze declaraties *in praktijk* te brengen. In verschillende werkgroepen werden bestaande initiatieven in kaart gebracht en actiepunten geformuleerd.

Zo zullen bijv. de [Farm Experience Internship](#) van Boerengroep en de [farmer to farmer](#) evenementen van Toekomstboeren onderdeel worden van La Via Campesina's Agroecology Learning and Training Network. Doel is om meer uitwisseling te hebben tussen verschillende landen, de succesvolle initiatieven naar andere landen te verspreiden en gezamenlijk fondsen te werven. In het algemeen heeft de samenkomst in Cluj-Napoca heeft geresulteerd in strategische actiepunten om de negatieve effecten van de industriële landbouw te keren:

- Eerlijke en gelijke rechten voor werkers in het voedselsysteem, met nadruk op migranten en de rol van vrouwen;
- Overheidsbeleid dat natuurlijke hulpbronnen en landrechten weer in handen legt van de lokale bevolking in plaats van grote

multinationale ondernemingen;

- Gemeenschappelijk Landbouw en Voedsel Beleid dat lokale duurzame voedselproductie ondersteunt;
- Lokale en regionale markten en voedseldistributiesystemen in plaats van wereldmarkt gedomineerd door multinationals;
- Steunbetuiging voor een bindend United Nations (UN) verdrag dat wangedrag van multinationals aanpakt en mensenrechten waarborgt

Tot slot werd ook oorlog en de effecten daarvan aangehaald door de Turkse delegatie in Nyeleni. Ali Bülent Erdem van Ciftci-Sen, de *Small Farmer Unions Confederation* in Turkije, benadrukt: *“Oorlog dwingt mensen hun land, huizen en levensonderhoud te verlaten. De vluchtelingencrisis in Turkije en Europa is een gevolg van oorlog. Het is daarom van vitaal belang voor de wereldwijde voedselsoevereiniteit-beweging om op te komen voor vrede.”*

Oorlog dwingt mensen hun land en thuis te verlaten, en als vluchteling te worden bestempeld. Het veroorzaakt de vernietiging van de bodem die

door de generaties heen met veel zorg is opgebouwd en verzorgt. Ook het vee vindt vaak de dood. Het levensonderhoud en inkomen van de mensen wordt vernietigd. De vluchtelingencrisis van vandaag is het resultaat van zo'n oorlog. Voor ons, verdedigers van voedselsoevereiniteit is het daarom onmogelijk neutraal te zijn en daarom roepen wij allen op actie te ondernemen om deze oorlogen te stoppen.

Nederland

In Nederland zullen de leden van de Nederlandse delegatie, met hun organisaties en achterban, samen verder werken aan bekendmaking, verdieping en ontwikkeling van de voedselsoevereiniteitsbeweging in Nederland en de relaties met haar internationale partners. Jocelyn Parot, Algemeen Secretaris van Urgenci: *Miljoenen consumenten in heel Europa ondersteunen alternatieve landbouw modellen, gebaseerd op agroecology. Ze verenigen zich met boeren in hun gevecht om de democratische controle over voedsel ketens terug te krijgen.”*

Voedselsoevereiniteit waarborgt de rechten van hen die voedsel

produceren om grond, land, water, zaden, vee en biodiversiteit te beheren en te gebruiken. De samenwerking in Cluj-Napoca heeft geleid tot de vorming van gezamenlijke plannen, die het agro-ecologisch model van landbouw bevorderen en opkomen voor recht en van de (kleinschalige) producent. Beleid dat de natuurlijke bronnen (land, water, zaden en inheemse landrechten) in de handen brengt van lokale bevolking in plaats van bedrijven en de vrije markt. Voedseldistributiesystemen die lokaal en duurzaam voedsel voorop zetten.

In tegenstelling tot opkomend nationalisme in Europa, verenigen we ons om bij elkaar te komen en krachten te bundelen. Te midden van de vrijhandelsakkoorden, die het voortbestaan van kleinschalige boeren bedreigen, zoals de onlangs ondertekende CETA, staan we samen sterk met voedsel-soevereiniteit in het hart van onze samenleving. *“Ons eten en onze leefomgeving is te belangrijk om aan de markt en multinationals over te laten.*

De richting van de grootschaligheid is een doodlopende weg voor iedereen. We willen als bevolking het recht om dit te organiseren zoals wij dat willen. Wij kiezen voor solidariteit tussen boeren, herders, vissers, en lokale gemeenschappen. Zodat iedereen een waardig leven kan leiden, toegang tot gezond eten heeft en we toekomst-bestendig met alle leven op aarde omgaan.” – Hanny van Geel.

Ook voor Nederland is voedselsoevereiniteit van groot belang. Er verdwijnen hier iedere dag 7 boerderijen in ons land. De boer kán niet investeren in dierenwelzijn, het milieu, biodiversiteit of een gezonde bodem zolang de consument goedkoop voedsel blijft kopen in de supermarkt. Eten is een politieke keuze: waar jij je geld in stopt is wat je stimuleert. Zo simpel is het. En dus is het nu aan ons allen: willen we werken aan een gezonde, eerlijke wereld, of zetten we in op verdere uitbuiting van de rurale werkers en onze aarde?

Dit artikel met links naar de bronnen vind je op: <http://www.boerengroep.nl/nyeleni2016/>

Meer info over voedselsoevereiniteit vind je op onze website:

<http://www.boerengroep.nl/themas/voedselsoevereiniteit/> (Nederlands)

<http://www.boerengroep.nl/topics/foodsovereignty/> (Engels)

Over de auteur. Elske Hageraats is in 2015 afgestudeerd in MSc. *Biology* en MSc.

Development and Rural Innovation aan de Wageningen University. Sinds 2015 volgt ze de deeltijd opleiding aan de Warmonderhof en is zij coördinator van Boerengroep, een stichting

verbonden aan de WUR die zich richt op meer verbinding tussen wetenschap en de uitdagingen en realiteit van de boeren. Zij was onderdeel van de Nederlandse delegatie tijdens het Nyeleni European Forum for Food Sovereignty 2016 in Roemenie, waar dit artikel op is gebaseerd. Verder was Elske betrokken bij de oprichting van Toekomstboeren (Via Campesina Nederland), waar ze regelmatig artikelen voor schrijft. Samen met boerenvakbonden verenigd in platform Aarde Boer Consument dringt ze aan op voedselsoevereiniteit in het GLB, met eerlijke prijzen voor de producent, regulatie van de overheid (quota's), en voedsel uit de vrije markt.